

Par administratīvi teritoriālā iedalījuma pilnveidošanu

I Valsts teritoriālā iedalījuma pilnveidošanu nosaka:

Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību 27., 28. un 29.punktā noteikts:

„Turpināsim veidot profesionālu, efektīvu, modernu, uz rezultātu orientētu valsts pārvaldi, veicinot attālinātā darba iespējas, ieviešot e-pārvaldes principus publisko pakalpojumu sniegšanā, panākot uzlabojumus "Network Readiness" indeksa reitingā; Regulāri izvērtēsim administratīvo slogu un sniegsim priekšlikumus tā mazināšanai; Veicināsim efektīvāku reģionu institucionālās un teritoriālās sistēmas darbību valsts pārvaldes un reģionālās attīstības jautājumu risināšanā”

Ministru kabineta 2014.gada 30. decembrī apstiprinātām Valsts pārvaldes politikas attīstības pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam, Pamatnostādņu turpmākās rīcības plānā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (turpmāk VARAM) uzdots veikt šādus uzdevumus teritoriālā iedalījuma pilnveidošanas jautājumos:

- 1) noteikt reģionālo valsts teritoriālo iedalījumu ar administratīvajiem centriem – lielajām pilsētām, ņemot vērā pilsētu ģeogrāfisko izvietojumu, un ceļu tīklu reģionā - izpildes termiņš 2015. gada 31. decembris;
- 2) konsultējoties ar pašvaldībām, noteikt valsts administratīvo teritoriju grupas ap reģionālās un nacionālās nozīmes centriem, kuru ietvarā pašvaldības var apvienoties vai sadarboties - izpildes termiņš 2016. gada 31. decembris.

II Administratīvi teritoriālās reformas izvērtējums 2013. gadā

Ministru kabinetā 2013. gadā, izskatot administratīvi teritoriālās reformas izvērtējumu, secināts, ka administratīvi teritoriālās reformas procesā, kurš tika pabeigts līdz 2010. gadam, tomēr vairāki uzdevumi, kas bija jāatrisina administratīvi teritoriālās reformas ietvaros, nav izpildīti:

1. pēc reformas vēl ir daudzi novadi, kuri neatbilst likumā noteiktajiem novadu veidošanas kritērijiem (min. 4000 iedz. novadā), kas skaidrojams ar to, ka likums pieļauj, ka par novadu var noteikt teritoriju, kas var neatbilst kritērijam par nepieciešamo iedzīvotāju skaitu tajā.
2. vairākos novados nav spēcīgu attīstības centru, kas būtiski apgrūtina līdzsvarotu reģionālās attīstības politikas realizāciju;
3. novadu pašvaldību sistēma iedzīvotāju skaita ziņā ir ļoti neviendabīga, tas apgrūtina tālāko publiskās pārvaldes pilnveides procesu;
4. pašvaldību sistēma iedzīvotāju skaita neviendabīguma dēļ kopumā nespēj pārņemt nākotnē decentralizējamās valsts pārvaldes funkcijas;
5. samērā liels novadu pašvaldību skaits, kurām ir nepietiekoša nodokļu ieņēmumu bāze un kuras nespēj patstāvīgi, bez deleģēšanas vai kopīgu pašvaldību iestāžu veidošanas realizēt savas autonomās funkcijas, koncentrēt finanšu līdzekļus, veikt racionālu, efektīvu pārvaldi.

Administratīvi teritoriālās reformas procesā neatrisinātās problēmas būtiski kavē pašvaldību administratīvās kapacitātes nostiprināšanu un attīstību. Lai varētu piedāvāt efektīvus risinājumus pašvaldību sistēmas tālākai attīstībai, daudzi pašvaldību jautājumi būtu jāskata kopsakarībās, plānojot virzību uz vienotiem, reāli sasniedzamiem mērķiem.

Administratīvi teritoriālās reformas izvērtējuma ziņojumā doti šādi priekšlikumi turpmākai pašvaldību darbības attīstībai:

1. Izskatīt iespēju veidot plašus novadus ap reģionālās un nacionālās nozīmes attīstības centriem.
2. Izstrādāt sistēmu, kā virzīt pašvaldību apvienošanu, lai nodrošinātu reģionālās un nacionālās nozīmes attīstības centru administratīvu sasaisti (centrs un lauku teritorija vienā novadā) ar visām Latvijas lauku teritorijām.
3. Aktualizēt Administratīvo teritoriju un apdzīvotu vietu likumu, lai rastu risinājumu ATR neatrisināto jautājumu īstenošanai.
4. Izpētīt nepieciešamību nodot pašvaldībām atsevišķas valsts pārvaldes funkcijas, konsultācijās ar nozaru ministriem konkrētizēt decentralizējamās funkcijas.

III Pašvaldību apvienošanās procesu vadība – iespējamie varianti

1. Variants (1.1.) ar tā modifikāciju (1.2.)

1.1. Īstenot administratīvi teritoriālās reformas II kārtu un līdz 2021. gada pašvaldību vēlēšanām izveidot 58 pašvaldības (*republikas pilsētas saglabā savu statusu*).

Izvērtējot iepriekšējos pētījumus par administratīvā iedalījuma projektiem, apdzīvoto vietu attālumus līdz republikas nozīmes un reģionālās nozīmes attīstības centriem, kā arī SIA „Karšu izdevniecība Jāņa sēta” pētījumā noteikto perspektīvo ģimnāziju un vidusskolu izvietojumu ir sagatavots priekšlikums par **49 novadu un 9 republikas pilsētu administratīvā iedalījuma modeli**. Projekts paredz ārpus Pierīgas teritorijas papildus nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centriem noteikt par attīstības centriem vēl 13 apdzīvotas vietas, kurās izvietota perspektīva vidusskola vai ģimnāzija un ap kuru tiktu veidota novada teritorija. Tās būtu: Priekule, Aizpute, Auce, Kandava, Vecumnieki, Salacgrīva, Rūjiena, Jaunpiebalga, Viesīte, Ilūkste, Dagda, Viļaka un Viļāni. Pierīgā centri, ap kuriem tiktu veidoti novadi, būtu - Saulkrasti, Ādaži, Ropaži, Salaspils, Ķekava, Baldone, Olaine un Mārupe. Attīstības centos, ap kuriem tiktu veidoti novadi, minimālais iedzīvotāju skaits – 1000.

Novadu veidošanas kritēriji:

- attīstības centrs ar vismaz 1000 iedzīvotājiem;
- novadā ir vismaz viena perspektīva vidusskola;
- esošo novadu teritoriju robežas un izveidotā infrastruktūra, ceļu tīkls;
- vidējais attālums no apdzīvotām vietām (novada pilsētām, ciemiem) līdz novada administratīvajam centram 30 km;
- blakus esošie novada administratīvie centri nevar būt tuvāk nekā 30 km.

Ņemot vērā Latvijas teritorijas neviendabīgo apdzīvojuma struktūru, ceļu tīklu, lielu purvu un mežu teritorijas, jau esošo novadu veidošanas praksi ar lielākiem attālumiem starp apdzīvotām vietām un novada administratīvo centru, kā arī informācijas tehnoloģiju straujo attīstību (elektroniskie pakalpojumi), tad novadu veidošanas apdzīvoto vietu un administratīvo centru attāluma kritēriji ir tikai rekomendējoši, bet nav obligāti.

Konsultāciju procesā plānoto novadu robežas apspriežamas ar attiecīgo novadu pašvaldībām un to iedzīvotājiem, jo atsevišķos gadījumos varētu būt nepieciešamas robežu korekcija, kā arī novada pagastu pārceļšana no viena novada otrā. Bet tas ir katras teritorijas individuāls jautājums, kas demokrātiski jārisina projekta realizācijas procesā. Reformas sagatavošanas procesā nepieciešamas veikt izpēti un apspriest jautājumu par iespējām iekļaut dažas republikas pilsētas novados. Nepieciešams arī analizēt, apspriest un izlemt jautājumu par iespējām noteikt jaunus reģionālās nozīmes attīstības centrus, jo situācija apdzīvoto vietu attīstībā dinamiski mainās.

Lai minēto projektu realizētu, vispirms nepieciešama politiska vienošanās par administratīvi teritoriālās reformas otrās kārtas realizāciju. Pēc politiskās vienošanās ir jārod finansējums reformas sagatavošanai, tas ir argumentētu teritoriālo pārveidojumu pamatojuma sagatavošana, reformas likumprojekta izstrāde, informācijas sniegšana iedzīvotājiem un pašvaldībām, konsultāciju procesam ar pašvaldībām (Eiropas vietējo pašvaldību hartas 5. panta obligāta prasība), kā arī praktiskās pašvaldību teritoriju reformēšanas procesa sagatavošana un metodiskā vadība.

Administratīvi teritoriālās reformas sagatavošanas termiņi:

- 1) likumprojekta sagatavošana un pieņemšana Saeimā – 2016. gads;
- 2) piedāvātā administratīvi teritoriālā iedalījuma pamatojuma sagatavošana – 2016. gads;

- 3) konsultācijas ar pašvaldībām, teritoriju precizēšana, īpašas nepieciešamības gadījumos izlemjot arī jautājumus par atsevišķu pagastu pārcelšanu no viena novada otrā, kā arī jautājumus par novada robežu precizēšanu – 2017. gads;
- 4) reformas otrās kārtas praktiskā sagatavošana, nepieciešamo normatīvo aktu sagatavošana un pieņemšana, pašvaldību brīvprātīgā apvienošanās – 2017.-2019. gads;
- 5) likuma par reformēto administratīvo iedalījumu pieņemšana Saeimā – 2020. gads;
- 6) pašvaldību vēlēšanas reformētajās teritorijās – 2021. gads.

1.2. Īstenot administratīvi teritoriālās reformas II kārtu un līdz 2021. gada pašvaldību vēlēšanām izveidot 51 pašvaldību

Pilnībā attiecinot 1.1. variantā minēto informāciju, šis priekšlikums paredz novados iekļaut republikas pilsētas, izņemot Rīgu un Jūrmalu. Tas dotu daudz lielākas iespējas attīstīt visu novada teritoriju tajos novados, kuros iekļautas republikas pilsētas, kā arī daudz racionālāk risināt teritorijas attīstības plānošanu.

2. Variants

29 sadarbības teritoriju izveidošana ap nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centriem, kuru ietvaros pašvaldības var brīvprātīgi apvienoties

Sadarbības teritorijās pašvaldības sadarbības noteiktu funkciju izpildē, kā arī var turpināt brīvprātīgu apvienošanās procesu. *Pierīgas sadarbības teritorijas izveidošanas jautājums izvērtējams atsevišķi, ņemot vērā lielo iedzīvotāju skaitu un apdzīvotības blīvumu.* Sadarbības teritorijas nosaka Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma pielikumā. Sadarbības teritoriju izveidošana atbilst **Valsts pārvaldes politikas attīstības pamatnostādnēs 2014.-2020. gadam** noteiktajam. Uz šo brīdi Saeimā izskatīšanā uz otro lasījumu atrodas likumprojekts “Grozījumi Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā”, kura virzībā tiek izvērtētas redakcijas par tālāku pašvaldību brīvprātīgas apvienošanās kārtību un sadarbības teritoriju izveidošanu (likumprojekta virzībā sadarbības teritorijas tiek apzīmētas kā administratīvo teritoriju grupas).

Sadarbības teritoriju veidošanas kritēriji:

Sadarbības teritorijas tiek veidotas ap nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centriem, tas ir katrā sadarbības teritorijā ietilpst vismaz viens nacionālās vai reģionālās nozīmes attīstības centrs.

Sadarbības teritoriju izveidošanas termiņi:

- 1) Sadarbības teritorijas Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā nosakāmas līdz 2016. gada 1. martam.
- 2) Saistītā likumdošana valsts pārvaldes darbības nodrošināšanai sadarbības ietvarā izstrādājama un pieņemama līdz 2017. gada 1. janvārim (normatīvie akti, kuri regulē, pašvaldību un citu valsts institūciju sadarbību sadarbības teritorijās, tiek pilnveidoti pastāvīgi).

Abu piedāvāto variantu kvalitatīvai realizācijai nepieciešams:

1. veikt padziļinātu analīzi par pašreizējo 119 pašvaldību (īpaši novadu pašvaldību) darbu pēc 2009.gada Administratīvi teritoriālās reformas;
2. analizēt pašvaldību pašreizējo, dabiski izveidojušos sadarbību pašvaldību funkciju veikšanai;
3. noteikt optimālo pašvaldību teritoriju un iedzīvotāju skaitu pašvaldības kapacitātes pilnvērtīgai realizācijai;
4. izvērtēt jaunu attīstības centru veidošanās iespējas, definējot jauno attīstības centru kritērijus;

5. kopā ar uzņēmēju organizācijām Izvērtēt tautsaimniecības attīstības iespējas piedāvātajās reformējamās pašvaldībās vai sadarbības teritorijās, izvērtējuma rezultātā koriģējot teritorijas; Izvērtēt investīciju piesaistes iespējas piedāvātajās reformējamās pašvaldībās vai sadarbības teritorijās;
6. Izvērtēt efektu, ko sniedz investīciju ieguldījumi attīstības centros (esošajos un potenciāli jaunajos) un šo investīciju iespaidu uz apkārtējo teritoriju;